

GO‘DAKLIK DAVRI PSIXOLOGIYASI, YANGILIK VA BIR YOSH INQIROZI

**Andijon davlat pedagogika instituti
Pedagogika va psixologiya kafedrası
o‘qituvchisi Yoqubalievá Dilafruz
Pedagogika fakulteti 1-bosqich
talabasi Elmurodova Minavvar**

Annotatsiya: Ushbu tezis chaqaloq psixologiyasi, innovatsiyalar va avlod inqirozi o‘rtasidagi dinamik o‘zaro ta’sirni o‘rganadi, bu erta tajribalar va texnologik yaxshilanishlarning individual va jamoaviy rivojlanishga chuqur ta’sirini yoritadi. Bolalik - bu inson rivojlanishining muhim davri bo‘lib, unda fundamental psixologik jarayonlar o‘rnatiladi. Ushbu tezis Erik Erikson tomonidan ta’kidlanganidek, bolalik psixologiyasi, go‘daklik davridagi yangilikni izlash va ishonch inqirozi o‘rtasidagi murakkab munosabatlarni o‘rganadi.

Kalit so‘zlar: go‘daklik, ilk bolalik, maktabgacha yosh davri, tafakkur, xissiyot, idrok,iroda, intellekt.

Bolalik psixologiyasi rivojlanish bosqichlarining keng spektrini o‘z ichiga oladi, ularning har biri o‘ziga xos muammolar va bosqichlarga ega. Bolalikning asosiy bosqichlaridan biri bu go‘daklik bo‘lib, u tez jismoniy, kognitiv va ijtimoiy-emotsional o‘sh bilan tavsiflanadi. Ushbu bosqichda chaqaloqlar kognitiv va hissiy rivojlanishda hal qiluvchi rol o‘ynaydigan atrof-muhitdagi yangiliklarni o‘rganishga tug‘ma qiziqish uyg‘otadi. Eriksonning psixososyal nazariyasi ishonch inqirozi va ishonchsizlik inqirozini chaqaloqlar duch keladigan asosiy muammo sifatida belgilaydi va kelajakdagi munosabatlar va hissiy barqarorlik uchun xavfsiz poydevor yaratishda g‘amxo‘rlik qiluvchilarning asosiy rolini ta’kidlaydi.

Go‘daklik davrida yangilikning o‘rni: Go‘daklik - bu chaqaloqlarning yangilikka tabiiy moyilligi tufayli qizg‘in izlanishlar va kashfiyotlar bilan ajralib turadigan davr. Hissiy tajribalar, ijtimoiy o‘zaro ta’sirlar va kognitiv jarayonlar orqali chaqaloqlar dunyoni idrok etish uchun atrof-dagilar bilan shug‘ullanadilar. Yangi stimullar asabiy aloqalarni rag‘batlantiradi, o‘rganishga yordam beradi va kelajakdagi kognitiv rivojlanish uchun zamin yaratadi. Yangilikni o‘rganish sxemani shakllantirishga, ma’lumotni tartibga solishga va ob’ektning doimiyligi va sabab-ta’sir fikrlash kabi kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi.

Go‘daklik davridagi ishonch inqirozi:

Eriksonning nazariyasi ishonchsizlik va ishonchsizlik inqirozi erta bolalik rivojlanishining markaziy o‘rni ekanligini ta’kidlaydi. Kichkintoylar asosiy ehtiyojlarni qondirish, xavfsiz aloqani o‘rnatish va hissiy yordam ko‘rsatishda o‘z tarbiyachilariga ishonishadi. Agar g‘amxo‘rlik qiluvchilar sezgir, izchil va g‘amxo‘r bo‘lsa, chaqaloqlarda o‘ziga, boshqalarga va atrof-muhitga ishonch hissi paydo bo‘ladi. Bu ishonch sog‘lom munosabatlar, hissiy tartibga solish va keyingi hayotda o‘zini o‘zi qadrlash uchun asos yaratadi. Aksincha, noto‘g‘ri g‘amxo‘rlik ishonchsizlik, ishonchsizlik hissi va xavfsiz qo‘shimchalarni shakllantirishda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Go‘daklik - bu kelajakdagi kognitiv, hissiy va ijtimoiy rivojlanish uchun poydevor qo‘yadigan chuqur o‘sh va izlanish bilan tavsiflangan hal qiluvchi rivojlanish davri. Tez texnologik taraqqiyot asrida innovatsiyalar insoniyat tajribasining barcha jabhalariga kirib boradi, chaqaloqlarning atrof-muhit bilan aloqasi va shaxsiyatini shakllantirish usullarini shakllantiradi. Ushbu dissertatsiya chaqaloq psixologiyasi, innovatsiyalar va avlod inqirozining kesishishini o‘rganishga qaratilgan bo‘lib, individual va jamiyat farovonligiga ta’sir qiluvchi murakkab o‘zaro ta’sirlarni yoritishga qaratilgan. Erta rivojlanishdagi yangilikning ahamiyati va uning ishonchni shakllantirishga ta’sirini o‘rganib, ushbu tadqiqot umrbod psixologik farovonlikni shakllantirishdagi dastlabki tajribalarning ahamiyatini yoritadi.

Chaqaloqlik davrida innovatsiyalarning roli: Innovatsiyalar zamonaviy dunyoda chaqaloqlarning tajribasini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Interfaol qurilmalardan raqamli interfeyslarga chaqaloqlar kognitiv rivojlanishiga, ijtimoiy o‘zaro ta’siriga va hissiy tajribalariga ta’sir qiluvchi ko‘plab yangi ogohlantirishlarga duchor bo‘lishadi. Erta bolalik davrida texnologiyaning integratsiyasi o‘rganish, ijodkorlik va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

oshirish potentsialiga ega, ammo ekran vaqtining rivojlanish natijalariga ta'siri haqida tashvish uyg'otadi. Chaqaloqlarning innovatsiyalar landshaftida qanday harakat qilishini tushunish texnologik taraqqiyot tomonidan taqdim etilgan muammolar va imkoniyatlarni hal qilish uchun juda muhimdir. Doimiy texnologik taraqqiyot bilan ajralib turadigan dunyoda tug'ilgan chaqaloqlar an'anaviy qadriyatlarni zamonaviy aloqa, o'rganish va ijtimoiy o'zaro ta'sir usullari bilan integratsiya qilishning murakkabliklari bilan kurashishlari kerak. Avlod inqirozi innovatsiyalar individual rivojlanish va jamoa farovonligini qanday shakllantirishini qayta ko'rib chiqishni talab qiladi.

Dastlabki tajribalarning umr bo'yi rivojlanishga ta'siri: chaqaloqlik davridagi tajribalar va o'zaro ta'sirlar umr bo'yi psixologik farovonlikka chuqur ta'sir qiladi. Kichiktoyga ishonchning o'rnatilishi kelajakdagi munosabatlar, kurashish mexanizmlari va hissiy barqarorlik uchun zamin yaratadi. Go'daklik davrida xavfsiz bog'lanishni boshdan kechirgan bolalarda kuchli ijtimoiy ko'nikmalar, empatiya va ijobiy o'zini o'zi imidjiga ega bo'lish ehtimoli ko'proq. Boshqa tomondan, beparvolik, suiiste'mollik yoki nomuvofiqlikning dastlabki tajribasi uzoq muddatli hissiy qiyinchiliklarga, bog'lanish muammolariga va ishonchli munosabatlarni shakllantirishda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, bolalik psixologiyasi, ayniqsa, go'daklik davrida, psixologik rivojlanishni shakllantirishda yangilikni o'rganish va ishonch inqirozining muhim rolini ta'kidlaydi. Yangilik, ishonch va dastlabki tajribalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tushunish bolalik rivojlanishining murakkab mexanizmlari haqida qimmatli tushunchalarni beradi. Yangilikka, sezgir g'amxo'rlik va xavfsiz bog'lanishlarga boy muhitni targ'ib qilish orqali tarbiyachilar bolalarning sog'lom psixologik o'sishi va farovonligini qo'llab-quvvatlab, ularning kelajakdagi muvaffaqiyati va baxtiga mustahkam poydevor qo'yishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Goziyev, E. (2010). Umumiy psixologiya. Yangi asr avlodi.
2. Davletshin, M. (2002). Umumiy psixologiya. TDPU
3. Z. Nishanova, G. Alimova (2006). Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi.
5. S.h. Jalilova, S.M. Aripova (2013). Maktab yoshdagi bolalar psixologiyasi